

Régen, igen régen, boldog diákkoromban a pokorági erdőszél mátyásaitól sűrűn látogatott »Báthory tag«-ban ismertünk egy vadkörtefát, amelynek sebfolysos törzse kedvelt gyülekezőhelye volt a környék szarvasbogarainak.

A fa körül, a rövidre nőtt fűben, ott is hatalmas szarvakkal ékített fejek, ki- vagy eltördelt szarvak, összeropedezett, kitépett szárnyfedők heverték, amelyeket gimnáziumunk tudós természetrajztanárával az aggkori gyengeségben elhullott szarvasbogarak maradványainak tartottunk. Ezt a véleményemet csak az elmondott megfigyelésem változtatta meg, amely világosságot derített az előttünk akkor olyan rejtélyes és minden további kutatás nélkül maradt ügyre.

BARLANGKUTATÁS

Rovatvezető : Kadič Ottokár dr.

A SOLYMÁRI-BARLANG ÖRÖK ÉJSZAKÁJÁBAN.

Írta : Jellinek János.

Sokszor láttam már az éjszakát... az éjszakát, ahogy a csillagsereg alatt álmodott. A Hold halott fényében álmos virágok bóbiskoltak ; körülöttük ezüstben élt a világ, csak a vén fák árnyéka takart feketén. Azt a fekete, holdtalan éjszakát is láttam, amely sűrűsötéten borult a Földre. De elmúlt mindegyik, amikor a Nap felnevetett bíbor ágyából.

Most ott jártam, ahol nem susog a fű, nem mesél a virág, a nap sem ragyog ; most ott jártam, ahol örökös, komor éjszaka borong.

*

A solymári templomtól indulunk el, a nyugat felé lassan emelkedő szekérúton. A korán reggel még alvó csendes faluban szaporán lépegetünk és csakhamar elhagyjuk az utolsó házakat. Útunk először szőlők között vezet, majd betorkollik a puha agyagos földbe nyomódott szekérvágásba. A mély árok lassan emelkedik felfelé. A nap gyenge sugarai először az útunkat szegélyező bokrokat köszöntik s az éjszaka dermesztő hidegét legyőzi a reggeli napsugár, fénybe fürösztve az éjszakából ébredt Földet.

Ahol az út délnyugatra kanyarodik, fiatal erdőbe érünk. A zsenge fák még nem sok levélhullást értek meg ; mintha nehezen válnának meg lombjuktól, amelyet a kósza szél vidáman elseper, messzire tőlük. Néhány perc múlva kiérünk az erdőből, majd egy mély árkon túl ismét rátérünk a közben nagyot került szekérvágásra. Szeges bakancsunk magányos házikó mellett kopog, aztán néhány perc multán elérjük a sziklás hegy északi oldalában mélyen bevágódó kőfejtőt.

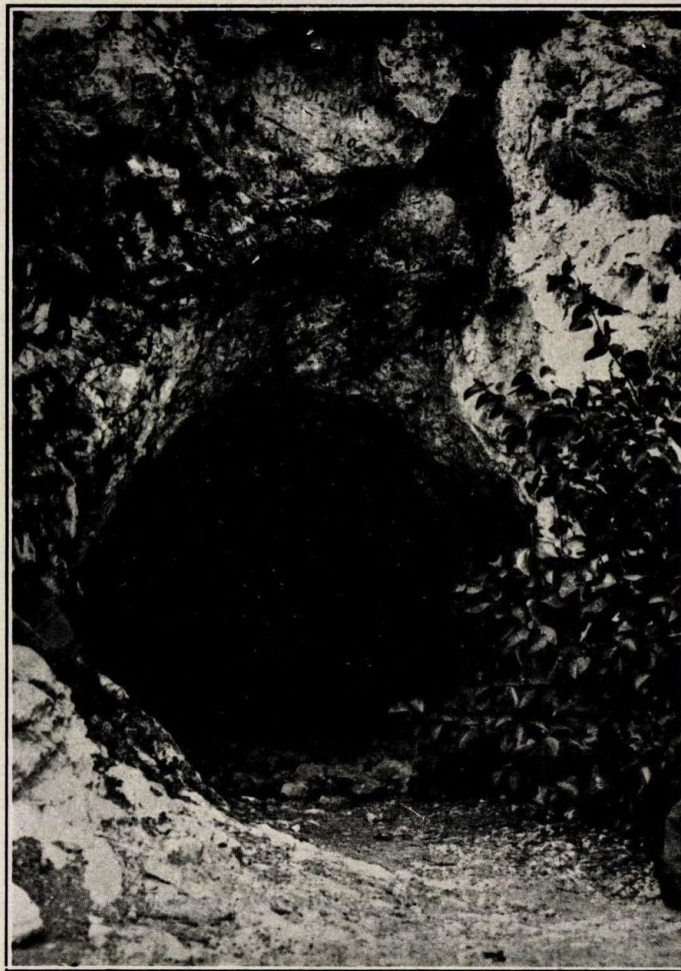
A kőfejtő tetején, ott, ahol a kívájt kőfal a legmagasabb pontot éri el, néhány fehérszürke szikla között inkább sejtjük, mint látjuk már a *Solymári barlang* bejáratát. A fülkeszerű kijárat ettől északra, mintegy ötven méternyire van. Felkapaszkodunk a kőfejtő peremén és már ott állunk a barlang szája előtt. A dachsteini mészkőben képződött barlang szűk nyílása nem sejteti, hogy mögötte össze-vissza ágazó utak vezetnek mélyen a Föld gyomrába. Elbúcsúzunk a

meleg napfénytől, a Piliskoszorúza vidék annyiszor látott bájos képétől és belépünk a barlang felénk meredő szádáján.

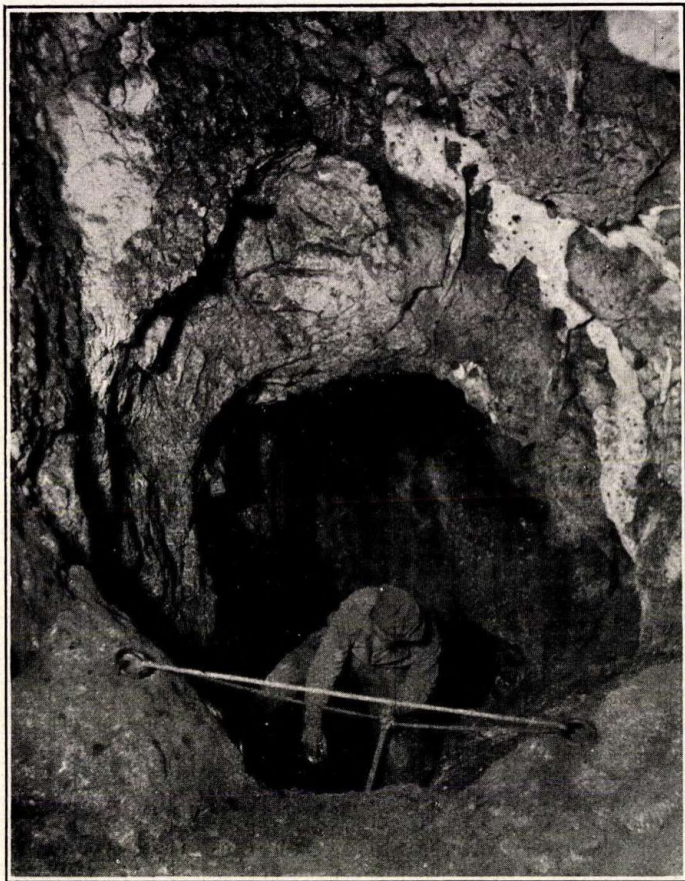
Hűvös levegő csapja meg a belépőt. Balra tőlünk többméternyi mélységbe törő üreg, a *Pince* tátong felénk ; mellette óvatosan biztosabb talajra lépünk és íme, egy kútszerű mélység, a *Nagy-kürtő*, illetve a *Sikló* előtt állunk. Itt kezdődik a Magyar Barlangkutató Társulat által épített falépcső, amely a kürtőt át-hidalva, a *Kupolás-csarnokba* vezet.

Itt már a barlangvilág csendje vesz körül bennünket ; csak a repedésekben lassan szivárgó vízér cseppjei koppannak időnként kísértetiesen a barlang alján. Elővigyázatosan kerüljük meg a csarnok közepéről ránk ásító kürtőt, amely hirtelen szakad le a barlang mélysége felé, majd a jobboldalt határoló falak mentén, északi irányban haladunk tovább. A *Kis-kürtő* érintése után megtorpadunk a *Denevér-terem* hatalmas falai által övezett mélység előtt. Szemünk nehezen szokja meg a homályt ; az örök sötétség csak a karbidégők apró fényfoltjaitól oszlik el rövid időre, amíg megcsodálunk egy-egy mészcipkézett falat, vagy a színek minden árnyalatától ékes cseppködízt bámuljuk.

A barlang turistája azután továbbmegy ; füléhez csak a lehulló vízcseppek egyhangú zaja ér és szeme csak a mindenre ráboruló sötétséget látja. Búcsút veszünk a *Denevér-teremtől* és az egyik sziklatuskó alatt nyíló szűk, csavaros csatornán fokozatosan lejjebb bujva, a nedves, agyagos *Sártorok*-hoz, majd egy kis

Bejárat a barlangba. Schönviszky László felvétele.

Beszállás a Nagy-kürtőbe. Jellinek János felvétele.

hasoncsúszás után a kibővülő *Pihenő*-höz jutunk ; ennek jellegzetes része a Kupolás-csarnok felé húzódó két kerek kürtő.

Itt hirtelen suhogó hangok zavarják meg a barlang csendjét. Százával csüngnek a mennyezeten és kapaszkodnak a falakon a sötét üregek hűsége lakói, a *denevérek*. S ha az ember megzavarja a mélységes csendet, ijedt cincogással röpködnek céltalanul ide-oda.

Amikor elhagytuk a *Pihenőt*, magunk előtt látjuk a barlang egyik legérdekesebb részét, a *Cirkuszt*-t. Itt, az alvilági színpad porondján talán mesebeli sárkányok rendeznek előadásokat a barlangi manóknak. Talán a mélységbe tűnő kapun át vágatnak tüzet fujtatva ide, hogy szórakoztassák a sötét világ láthatatlan szellemeit, akik innen, a nézőtér peremébe ékelődő emelvényekről, nézik az alvilági színjátékot. A hegy szellemei lejtik furcsa táncukat és pajzánul ugrándoznak a csillogó köveken...

Szárnyal a képzelet meseszürke tájon, s ha megállunk az egyik mészkapu boltozata alatt, azon túl regebeli, földbesüllyedt várkastélyt pillantunk meg... Különös, furcsa és szokatlan, rejtelmes gondolatok ejtik hatalmukba a földalatti vándort.

A *Cirkuszt* körülölelő párkányon továbbmászunk, majd egy enyhén lejtő, szűk folyosóba érünk, amely levezet az *Útvesztő*-be, a lezuhant, mázsás kőtömbök által több részre osztott csarnokba. Ez kedvelt uzsonnázó és karbidtöltő hely, ahol barátságosan kínálkozik fel asztalnak a szikla és ülőhelynek a száraz agyagpad.

Aztán csakhamar elhagyjuk az *Útvesztőt* és ezzel egyszersmind azt a főirányt, amely a két bejáratot

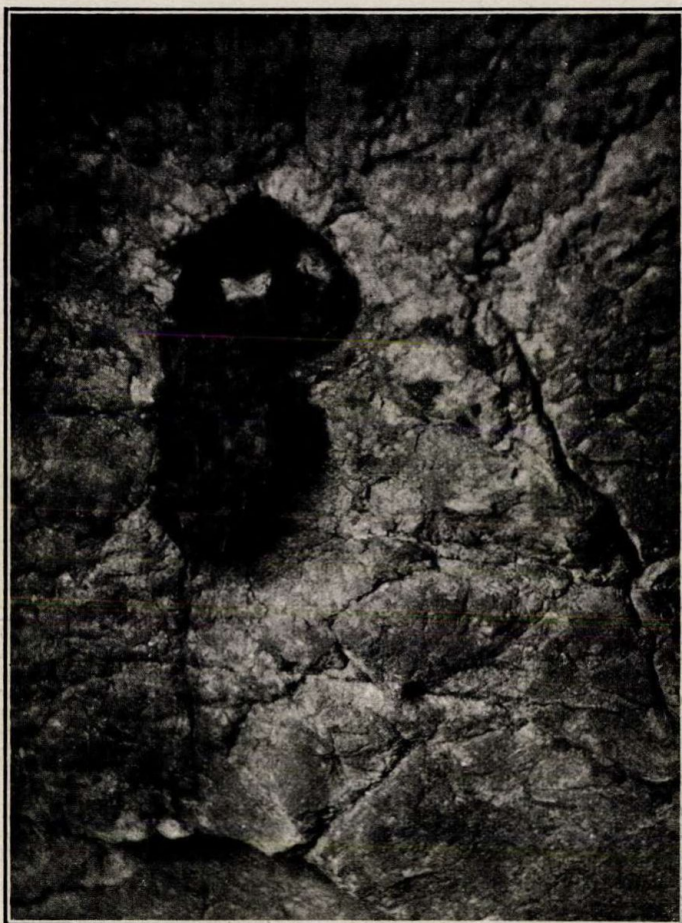
összeköti és egy sziklakapun átlépve, a barlang talán legvadabb részébe, a *Farkas-terem*-be jutunk. Ezt az üreget hatalmas falak fogják közre, amelyek elvesznek a magasság végelátatlan homályába. Lámpásunk kűszködik a sötétséggel, de imbolygó fénye csak körülötünk világítja meg a mészmohás boltozatot ; a barlangi éjszaka a fényudvaron túl nem látott, csak sejtett szépségeket takar. Mintha sötét takarójával a kíváncsi idegenek előtt rejtegetni akarná a kővilágot. A vándor a verem szűk torkában *Fenruszt*, a skandináv hitregék farkasát látja ; szinte hallja üvöltését, amint *Odin*-isten kétségbeesett harcát lesi a felhőkbe felverekedett óriásokkal... Nagyot lobban az acetilén lángja, eltűnik a messze északszülte kép, és a turista újabb szépségek felé megy.

Visszatérünk az *Útvesztő*-be, ahonnan a barlangnak innen déli irányban és egyik legmélyebb pontja, a *Pokol* felé húzódó ágát látogatjuk meg. Néhányméteres kapaszkodás után egy folyosó szeszélyes kanyarulatait követve, majd a *Szószerék* hatalmas kőtömbjét megcsodálva, elérkezünk a *Pokoltorok* szűk repedéséhez.

A komor kép talán még fokozza annak a nyomasztó, síri csendnek hatását, amely bennünket fogad. Megváltozott a hangulat, mert a környezet is más lett. A kopár *Alvilág* sivárságát betöltő némaság nem a többi terem nyugodalmas csendje. Itt másféle a csend! Komor, aggasztó. Ezt még a denevérek halk suhanása sem zavarja meg. Társaink is mintha megnémultak volna. Borongósan sejtelmes itt minden. Szinte látni véljük *Eurydike* nyughatatlan árnyát, amint céltalanul bolyong az alvilág kapujában és suttogva, panaszosan

Ereszkedés a Nagy-kürtőben. Jellinek János felvétele.

Denevérfürt a Pihenő falán. Jellinek János felvétele.

és kétségbeesetten kiáltja *Orfeusz* nevét... Az ókori legenda kísértete elenyészik, a komor fátyol szétfoszlik és az alvilági kései vendégek, a huszadik század szegescipős emberei, továbbmennek.

A Pokoltorok alján útunk hirtelen északnak fordul és a *Sivatag* szűk csatornájában finom homokot taposva, a Pokol felé tartunk. Egy kis üreg leszakadt kőtuskói között rátalálunk a *Pokol-kapu-jára*; ez lefelé húzódó tágas kürtő, amelynek legyőzése után végre megpihenünk a *Pokol* kis csarnokában. Az újabban feltárt *Fehér-termek* felfedezése előtt ez volt a barlang legmélyebben fekvő része. A belépőre a helyhez illően, de kétes művészettel megfestett *Lucifer* bámul. A kép alatt bádogtokba zárt vendégeknyvet helyeztek el, hogy a látogatók ebbe nevüket írják. Itt mintegy hatvan méternyire vagyunk a föld színe alatt.

Odafönt, az emberek világában folyton változik a természet képe. Az évszakok váltakozása és a különféle időjárás egyre megváltoztatja a tájat. Odafönt sűrűen hull a sok hervadt levél, amikor az őszi szél rázza a fák csupaszodó ágait. A madarak nagyrésze már eltávozott a tavasszal és nyáron dúsan lombos erdőkből, amelyik pedig ittmaradt, mintha kedvetlenül fűtyentene egyet-egyét, vagy panaszkodó nótát csicseregne az őszbe. Már csak néhány hónap választja el a napsugárban fürdő rétet a hótakarótól, a csalogány dallamos csattogását a fehér tarlok felett szálló varjú rekedt károgásától, a virágillatos, kacagó nyarat a borongós ősztől.

De itt lent, mélyen a föld felszíne alatt, minden változatlan marad. Rejtelmesen egyforma. A cseppkő-

rózsa már sokszázezer bimbófakadást élt meg és kicsi feje mégsem pattant szirmokra. Az idő homokóráján az évek milliói peregnék le, amíg egy-egy mészvírág kinyílik, amíg a cseppkőorgona egy-egy parányi síppal díszesebb lesz.

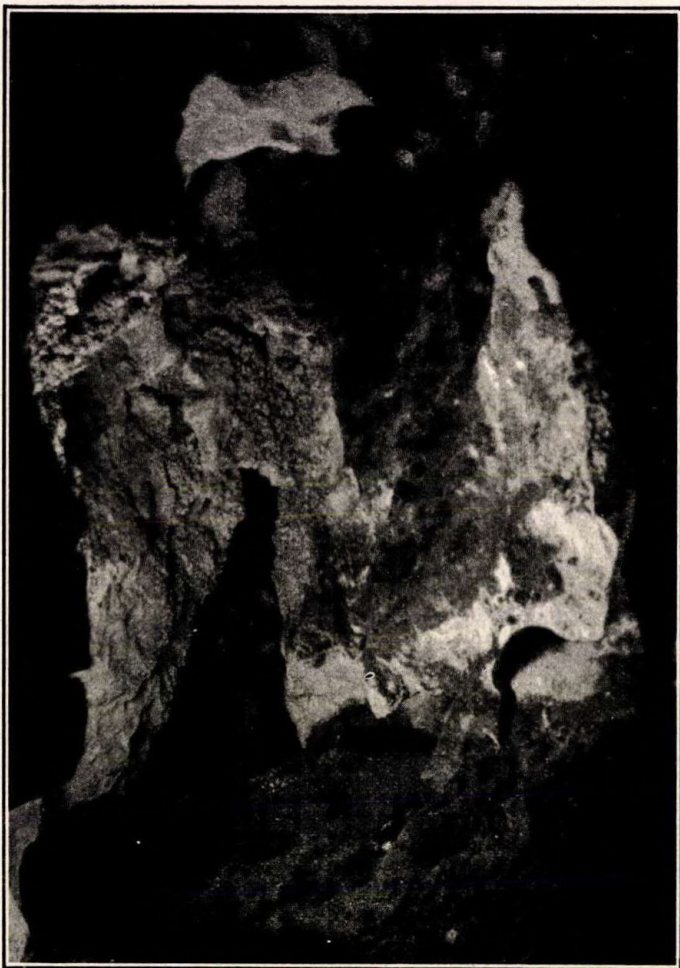
Visszatérünk minden út kezdetéhez, az Útvesztőhöz, és sietve kapaszkodunk a nyugat felé gyengén emelkedő főágon. Örvénylő ár, amely nem mozog, zuhanó víz, amelynek hangja nincs, zúgása sem hallik, ez a *Zuhatang* színpompás mészlávája. Mintha valami óriás állította volna meg a mélységbe esését és csendet parancsolt volna a kővé dermedt víztömegeknek, hogy az ide is betolakodó gyarló ember megcsodálhassa...

Két sötét üreg néz vakon felénk, ez a *Szemüreg*. Néhány lépéssel odébb a *Guanó-terem* kiöblösödő, a mélység fölé merészen kiugró párkányán állunk meg. Itt is, mint sokhelyütt, bokáig érő ürülékben — guanóban — járunk. A terem déli falában alig észrevehető üreg sötétlik; innen nyílik a barlang legszebb és legmélyebbre húzódó ága, s habár ez nem a legkönnyebben járható, érintetlen szépségével feledteti a fáradtságot. A barlang többi részében csonka stalagmitok és stalagtitok itt fenséges orgonákat alkotnak, a másutt mindenütt összemázolt és összefirkált falak pedig fehéren ragyognak, csillognak.

Puha mészsó borítja a több irányban haladó folyosót, amely elvezet néhány kiszélesedő termen és kisebb üregen át a barlang legmélyebb része fölé. Itt csak kötél segítségével győzzük le a mintegy 15 méteres óriáskéményt, majd fásasztó előretolódással érjük el a legalsó szinten kiszélesedő *Fehér-termet*. Ez a rész valóban megérdemli ezt az elnevezést. A falak fehérsége itt még a sötétben is csillog. A kultúra itt még nem hagyott bántó nyomot, csak egy bádogdobozt erősített a falba, az ide lemerészkedő turisták kézírását kérve. És itt, ahol az ember törpeségének tudatában a természet nagyszerűsége előtt fejet hajtunk, újra felsőhajt bennünk a fájdalom soha el nem némuló hangja. A bihari barlangok, a bélai mészalakulatok és a dobsinai jégtermek jutnak eszünkbe és a viszontlátás örök vágyával gondolunk elrabolt és most idegennek csúfolt természeti szépségeinkre.

Mészrózsák a Sivatag-folyosó falán. Klébert J. Elemér felvétele.

A Fehér-terem. Klébert J. Elemér felvétele.

Ismét a főágban járunk. Bakancsunk puha vörösigyag-hordalékot tapos, de hirtelen, mintegy varázslatra megváltozik a kép. A hol összeszűkülő, hol kiöblösödő *Cseppkő-folyosó* sziklafüggönyökkel teleagott oldala úgy fest, mint valami mesebeli tündérvár boltíves oszlopfolyosója. Itt a barnás színt vörösbehajló, nedvesen fénylő kőrözsák váltják fel; amott inkább a sárga szín van túlsúlyban. Ezt is a természet játékos kedve teremtette és az ember lejön ide, hogy fenséges művét csodálja.

Sürget az idő, tehát sietve kapaszkodunk a szűk csatornában tovább. A menedékesse vált üregben útunk hirtelen balra fordul. Egy darabig hiába keressük az út folytatását, míg végül a fenék jobboldali részén alig harminc centiméternyi széles lyukat pillantunk meg. A *Szuszogó*-nak elnevezett szűk nyíláson, mint valami présen, bizony csak nehezen tudunk átjutni és méltányoljuk társaink keserves fohását valamennyi barlang könyörületes istenéhez. A *Szuszogó* szerencsés legyőzése után meglehetősen szűk kéményben terpeszhelyzetben csúszunk tovább az *Anonymus-barlang* kis üregéhez. Ennek a kis üregnek jobbra eső odújában jámbor kezek Mária-szobrot helyeztek el.

Innen váltakozó szélességű repedésben visz az út tovább, nagyjában északnyugati irányban, a *Labyrinthus* felé. Mintha a hatalmas sziklatömböt elselelték volna, úgy sorakoznak a szűk utcácskák egymás mellett. Helyenként kényelmesen, de leginkább csak előretolódással, fárasztó terpesz- és támaszmászással

jutunk a sziklahasadékok tömkelegében előre. Csak a folyton erősödő légmozgás jelzi, hogy már nem vagyunk messze a kijárattól.

Még megzavarjuk a *Nagytemplom* fenséges csendjét, azután még egy pillantást vetünk a folytatását képező *Kápolna* mészterítővel díszített oltárára és már búcsúzunk is a barlangtól. A kibővülő hasadék mögöttünk hirtelen bezárul. Fölöttünk szűk kürtő mered a magasba, amelyet néhány fogás után el is érünk. Még csak egy kis feltolódás a könyökszerű kürtőben és... ismét a napvilág fénye szökken a szemünkbe.

Napvilágra érkezünk. Otthagytuk a titokzatos alvilágot. Közben a Nap végigfutott pályáján és fáradtan éppen leáldozni készül.

Napnyugta! Az égbolt alja úgy fest, mintha a Pilisi-hegyek sötét körvonalain túl nagy lánggal hatalmas tűz égne. Aztán a vörös szín lassan, fokozatosan ibolyaszínné változik, amelyben néhány arra tévedt vándorfelhő bágyadtan megfürdik. Az ember pedig, aki az Alkotó egyik fenséges művét a föld mélyében csodálta, visszajött onnan a természetnek egy másik csodáját, a Nap leáldozását áhítattal nézni.

RÖVID KÖZLEMÉNYEK

Állattani szakülés. A Kir. Magy. Természettudományi Társulat állattani szakosztálya 1932 április 8-án tartotta 330-ik szakülését a Magyar Nemzeti Múzeum állattárának üléstermében (VIII., Baross-utca 13.) *Csikó Ernő* nemzeti múzeumi állattári igazgató elnöklete alatt. A szakülés folyamán *Török János dr.* két előadást tartott. Az egyikben a térdízület összehasonlító anatómiájára vonatkozó vizsgálatairól számolt be, másik előadásában pedig szarvasmarhából származó kettős vakbelet ismertetett, mint fejlődési rendellenességet és iparkodott e számszerű vakbél keletkezését megmagyarázni. Utána *Gebhardt Antal dr.* az abaligeti-barlang és a mánfai »Kőlyuk«-barlang állatvilágát hasonlította össze. Részletesen tárgyalta az életközösségek összetételében mutatkozó nagyfokú faji eltéréseket és ezeket a két barlang élethelyeinek eltérő voltára s a barlang közvetlen külszíni környezetének állatvilágában megállapítható eltérésekre vezette vissza. *Lambrecht Kálmán dr.* *Edgar Dacqué* természetfilozófiájáról értekezett munkái és a műveiből vett idézetek alapján és rámutatott tévedéseire. Fejtegetéseire *Szalay Tibor dr.*, *bárá Fejérváry Géza Gyula dr.* és *Szilády Zoltán dr.* fűzött megjegyzéseket. Végül *Spangl István dr.* azoknak a vizsgálatainak eredményeit közölte, amelyeket a hazai gímszarvas szívének tanulmányozása kapcsán elért. A szakosztály ezen az ülésen választotta meg az új tisztikart a következő három év tartamára. Elnök lett: *Soós Lajos dr.*, alelnökök: *Entz Géza dr.* és *Szilády Zoltán dr.*, jegyző: *Szalay László dr.*, szerkesztő: *Soós Lajos dr.*, intézőbizottsági tagok: *Dudich Endre dr.*, *bárá Fejérváry Géza Gyula dr.* és *Zimmermann Ágoston dr.* A szakülést barátságos összejövetel követte a Posch-féle vendéglőben.

Szalay László dr.

Hány kilogramm takarmányból lesz egy kilogramm halhús? A legújabb adatok szerint ahhoz, hogy egy kilogramm halhúst termeljünk, a következő mennyiségű haltakarmány felettelé szükséges: 4–5 kg tengeri vagy rozsa; 4–4,5 kg árpa, búza vagy zab; 2–3 kg csillagfürt; 3–3,5 kg lóbab; 20–35 kg burgonya; 4–6–7 kg rozsa- vagy búzakorpa; 3–3,5 kg repce-pogácsa; 2–2,5 kg hús- vagy vérliszt; 7–10 kg vadgesztenye. (A magyar halászat 94. old. Földm. Miniszt. kiadv. 1931. 3. sz.)

Ka.

Ez természetesen úgy értendő, hogy egy kilogramm halhús termeléséhez a felsorolt takarmánymennyiségek közül vagy az egyik, vagy a másik, de nem valamennyi együttvéve szükséges!

Szerk.